

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03162 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <https://socmin.lrv.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APSAUGOS NUO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ĮSTATYMO NR. XI-1425 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO BEI JO LYDIMOJO ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – ministerija), atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Socialinės politikos grupės, suinteresuotų institucijų bei visuomenės pateiktas pastabas, patikslino ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pakartotinai teikia Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą.

I. Tikslas	Įstatymo projekto paskirtis – užtikrinti kiekvieno asmens apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje, dėl jo žalos visuomenei priskiriamo prie visuomeninę reikšmę turinčių veikų, nedelsiant reaguoti į grėsmę, kylančią dėl smurto artimoje aplinkoje, taikyti smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje priemonės, teikti specializuotą kompleksinę pagalbą smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims, nustatyti institucijų ir įstaigų kompetencijas smurto artimoje aplinkoje prevencijos, apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir specializuotos kompleksinės pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims teikimo srityse.
II. Problema	Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2020 m. policijoje buvo registruota 58 553 pranešimai dėl smurto artimoje aplinkoje. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. užregistruota 7 132 nusikaltimai dėl smurto artimoje aplinkoje (2019 m. – 7 691; 2018 m. – 9 529; 2017 m. – 10 963). 2020 m. 79,8 proc. suaugusių nukentėjusiųjų buvo moterys, 10,5 proc. visų nukentėjusiųjų – vaikai iki 18 metų. Smurto artimoje aplinkoje nusikaltimai sudaro net 16,8 proc. visų užregistruotų nusikaltimų, per 2020 m. užregistruota 5 815 įtariamų (kaltinamų) smurtautojų. Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2020 m. užregistruoti 29 nužudymai (2019 m. – 21), 30 sunkių sveikatos sutrikdymų, susijusių su smurtu artimoje aplinkoje, 183

	<p>nesunkūs sveikatos sutrikdymai (2019 m. – 209), 6 568 fiziniai skausmo sukėlimai ar nedideli sveikatos sutrikdymai (2019 m. – 8 087), 327 grasinimai nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimai (2019 m. – 709).</p> <p>2020 m. 88 proc. smurtautojų buvo vyrai, daugiau nei pusė smurtautojų – 30–49 metų amžiaus. Dažniausia smurtauja žemesnį išsilavinimą turintys asmenys – 58 proc. smurtautojų turėjo vidurinį ar profesinį išsilavinimą, 22 proc. – pagrindinį išsilavinimą, 12 proc. – aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą. Nusikaltimo padarymo metu 44,5 proc. smurtautojų niekur nedirbo ir nesimokė, 55,2 proc. buvo apsvaigę nuo alkoholio. Daugiau dėl smurto artimoje aplinkoje užregistruotų nusikaltimų įvyksta kaime.</p> <p>Smurtas artimoje aplinkoje – vis dar „paslėptas“ (latentiškas) reiškinys, kurio tiksliais mastais nustatyti trūksta tyrimų duomenų. Asociacijos „Moterų informacijos centras“ užsakymu 2020 m. UAB „Baltijos tyrimai“ atlikto tyrimo duomenimis, 19 proc. Lietuvos gyventojų (25 proc. moterų ir 13 proc. vyrų) nurodė patyrę smurtą artimoje aplinkoje.</p> <p>Dėl smurto artimoje aplinkoje latentškumo ir COVID-19 pandemijos iššūkių smurto artimoje aplinkoje atvejų mažėjimas kai kuriose srityse turi būti vertinamas kritiškai. Kaip pažymima Europos lyčių lygybės instituto tyrime, visoje Europos Sąjungoje nukentėjusieji ir pagalbos teikėjai pandemijos laikotarpiu buvo priversti surasti naujus pagalbos teikimo būdus, kilo iššūkių dėl nukentėjusiųjų privatumo, nes dėl pandemijos sąlygų nukentėjusieji neretai turėjo likti namuose kartu su smurtautoju, todėl negalėjo kreiptis pagalbos.</p> <p>Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimo praktika rodo, kad smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų, kurie kreipėsi pagalbos, skaičius nuosekliai didėjo: 2013 m. specializuota kompleksinė pagalba buvo suteikta daugiau nei 5 000 asmenų, 2019 m. – 11 000 asmenų, 2020 m. – apie 12 000 asmenų. 84 proc. smurtą patyrusių asmenų, kuriems suteikta pagalba, buvo moterys. Taip pat fiksuojamas mažėjantis atvejų, kai nepavyksta susisiekti su smurtą artimoje aplinkoje patyrusiu asmeniu arba pagalbos atsisakoma, skaičius: 2019 m. buvo 987 asmenys, su kuriais nepavyko susisiekti ir (ar) kurie atsisakė pagalbos, 2020 m. – 584 asmenys.</p>
III. Poreikio keisti reguliavimą šaltinis	<p>Įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į nevyriausybinių organizacijų pateiktus pasiūlymus, Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto, Jungtinių Tautų Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komiteto, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto, Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto pateiktas rekomendacijas, Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo nuostatas, Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2019 m. balandžio 15 d. potvarkiu Nr. 78 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarytos darbo grupės prevencijos ir apsaugos nuo smurto prieš moteris bei smurto artimoje aplinkoje klausimams koordinuoti ir spręsti pateiktus pasiūlymus.</p>
IV. Sprendimo priemonės	<p>Įstatymo projekto uždaviniai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nustatyti institucijų ir įstaigų kompetencijas smurto artimoje aplinkoje prevencijos, apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims teikimo srityse; - įtvirtinti bendradarbiavimo mechanizmą nacionaliniu ir vietos lygmenimis; - įtvirtinti naują prevencinę apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje priemonę

	<p>– apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderį (toliau – apsaugos nuo smurto orderis);</p> <p>- apibrėžti smurto artimoje aplinkoje prevencijos, apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir specializuotos kompleksinės pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo principus;</p> <p>- įtvirtinti specializuotos kompleksinės pagalbos akreditavimo mechanizmą;</p> <p>- užtikrinti smurto artimoje aplinkoje problemos kompleksinį sprendimą (teikiama pagalba smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims ir sudaromos sąlygos smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantiems asmenims keisti smurtinį elgesį);</p> <p>- užtikrinti asmens duomenų apsaugą, atsižvelgiant į 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendras duomenų apsaugos reglamentas);</p> <p>- numatyti administracinę atsakomybę už apsaugos nuo smurto orderio nustatytų įpareigojimų nesilaikymą ir atsisakyti perteklinės administracinių nusižengimų sudėties dėl melagingo pranešimo apie smurtą artimoje aplinkoje (kartu su Įstatymo projektu siūloma keisti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnį, numatant administracinę atsakomybę už apsaugos nuo smurto orderio nustatytų įpareigojimų nesilaikymą bei baudos dydžius ir atsisakant nuostatų dėl melagingo pranešimo apie smurtą artimoje aplinkoje, atsižvelgiant į tai, kad bendroji melagingo pranešimo administracinio nusižengimo sudėtis įtvirtinta Administracinių nusižengimų kodekso 493 straipsnyje).</p>
V. Įgyvendinimo kaštai	<p>Pritarus Įstatymo projektui ir jam įsigaliojus nuo 2023 m. sausio 1 d., papildomas valstybės biudžeto lėšų poreikis – 11 317 136 Eur per metus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ministerijai – 5 342 136 Eur; - policijai – 5 612 000 Eur; - teismų sistemai – 363 000 Eur. <p>Detalus kiekvienos institucijos ir įstaigos papildomų lėšų poreikis pateikiamas Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamajame rašte (toliau – aiškinamasis raštas) (13 p.).</p>
VI. Nauda	<p>Priėmus Įstatymo projektą, bus sudarytos sąlygos greitai smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančių asmenų ar smurtą patyrusių asmenų apsaugai, jiems bus teikiamos kokybiškos, efektyvios ir kompleksinės paslaugos.</p> <p>Apibrėžus tarpinstitucinio bendradarbiavimo formas bei subjektų kompetencijas, taip pat bus užtikrintas sklandus smurto artimoje aplinkoje prevencijos, apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo klausimų sprendimas nacionaliniu ir savivaldos lygmenimis.</p> <p>Planuojama, kad, priėmus Įstatymo projektą ir pradėjus įgyvendinti jo uždavinius, visuomenės nepakantumas smurtui artimoje aplinkoje padidės (2030 m. 95 proc. žmonių nepateisins smurto artimoje aplinkoje); smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančių asmenų ar smurtą patyrusių asmenų, gavusių specializuotą kompleksinę pagalbą specializuotos kompleksinės pagalbos centruose, skaičius taip pat padidės (2030 m. 60 proc. smurto</p>

	artimoje aplinkoje pavojų patiriančių asmenų ar smurtą patyrusių asmenų gaus specializuotą kompleksinę pagalbą specializuotos kompleksinės pagalbos centruose); smurtinio elgesio keitimo programų prieinamumas bus užtikrintas visose 60 savivaldybių (2030 m.).
VI. Suinteresuotų asmenų įtraukimas	<p>Istatymo projektas buvo derintas su Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacija, Teisėjų taryba, Lietuvos statistikos departamentu, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Socialinių paslaugų priežiūros departamentu prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Nacionaline teismų administracija, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, Kalėjų departamentu prie Teisingumo ministerijos, Lietuvos probacijos tarnyba, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija, Žmogaus teisių organizacijų koalicija, Vilniaus moterų namais.</p> <p>Visų suinteresuotų institucijų pastabos įvertintos kompleksiskai. Esminiai nesutarimai kilo dėl apsaugos nuo smurto orderio instituto. Pastabos, į kurias nebuvo atsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, įtrauktos į Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo projekto derinimo pažymą (toliau – derinimo pažyma). Dalis pastabų suderintos darbo tvarka.</p>

Istatymo projekte vartojamos sąvokos ir jas apibrėžiantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo nustatyta tvarka ir aprobuoti.

Istatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Istatymų projektai tiesiogiai prisideda prie Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, iniciatyvų „101.4. Lygios galimybės visiems“ ir „103.5. Apsaugos nuo smurto ir vaikų išnaudojimo priemonės“ įgyvendinimo. Istatymo projekto parengimas numatytas Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

Istatymo projektas nėra notifikuotinas Europos Komisijai pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“ reikalavimus.

Istatymo projektas ir jo lydimieji dokumentai skelbiami Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS).

Istatymų projektus parengė ministerijos Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės skyrius (vedėja – Jolanta Sakalauskiene, tel. 8 614 19 075, el. p. jolanta.sakalauskiene@socmin.lt). Kontaktiniai asmenys – ministerijos Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės skyriaus patarėja Lina Charauskaitė, tel. 8 652 18 254, el. p. lina.charauskaite@socmin.lt, ministerijos Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės skyriaus vyriausiasis specialistas Eitvydas Zurba, tel. 8 658 61 202, el. p. eitvydas.zurba@socmin.lt).

PRIDEDAMA:

1. Istatymo projektas, 27 lapai.
2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo

įstatymo projektas ir jo lyginamasis variantas, 2 lapai.

3. Aiškinamasis raštas, 20 lapų.

4. Derinimo pažyma, 18 lapų.

5. Antikorupcinio vertinimo pažyma, 8 lapai.

6. Administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaita, 1 lapas.

7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas, 1 lapas.

7. Suinteresuotų institucijų ir visuomenės pastabos, 53 lapai.

Ministrė

Monika Navickienė

Lina Charauskaitė, tel. 8 652 18 254, el. p. lina.charauskaite@socmin.lt

Eitvydas Zurba, tel. 8 658 61 202, el. p. eitvydas.zurba@socmin.lt